

HALUATKO TIETÄÄ LISÄÄ? TÄÄLTÄ PÄÄSET TUTUSTUMAAN AIKAKAUTEEN SYVEMMIN

LISÄTIETOA 2.

KAUPPALAN PIENET AHERTAajat

Työläiskakarat ja porvariston pennut

Ossian Donner perusti Hyvinkäälle ensimmäisen villakehräämön vuonna 1892. Alkuun käsityöpainotteisena aloittanut tehdas kasvoi pian yhdeksi alueen suurimmista työllistäjistä, ja parhaimmillaan siellä työskenteli 1800 henkeä. Välillisesti tehdas työllisti alueen ihmisiä mm. materiaalien tuotannossa ja kankaiden kuljetuksessa.

Ajan tapaan tehtaissa työskenteli myös lapsia, sillä heille voitiin maksaa pienempää palkkaa kuin esimerkiksi aikuisille miehille. Lapsityövoiman käyttö kiellettiin lailla vuonna 1889, ja alle 12-vuotiaat eivät saaneet enää työskennellä tehtaissa. Myöhemmin v.1919 lakiin tehtiin lisäyksiä, jotka rajoittivat työn raskautta, vaatimuksia ja työtunteja, nyt alle 14-vuotiaat eivät saaneet tehdä raskaita, ammatillista osaamista vaativia töitä ja konttorityöt kiellettiin alle 16-vuotiailta. Yötyön oli lapsilta kokonaan kielletty. Lasten ikää ei kuitenkaan aina tarkistettu, joten rikkomukset olivat yleisiä. Viranomaiset tutkivat toisinaan tehtaiden työoloja ja työntekijöiden ikää, mutta väärinkäytöksistä jäätiin harvoin kiinni koska käynneistä ilmoitettiin etukäteen.

Johan August Juslin syntyi vuonna 1886 Helsingissä ja aloitti työskentelemisen Villatehtaalla vain hieman alle 14-vuotiaana vuonna 1900. Kutomon juoksupoikana aloittanut Johan (myöhemmin Johannes) eteni laitosmiesten esimieheksi ja työskenteli villatehtaassa aina kuolemaansa asti 1953. Myös hänen perheenjäseniään työskenteli Villatehtaalla.

Varakkaiden perheiden lasten ei tarvinnut kantaa huolta perheen toimeentulosta. Vanhempien auttamista esimerkiksi kotitöissä pidettiin kuitenkin tärkeänä, sillä lasten tuli oppia asemansa edellyttämiä taitoja, kuten ahkeruutta, taloudenhoitoa ja työteliäisyyttä. Usein pienemmät lapset olivat äitien tai lastenhoitajien hoivissa, kun taas vanhempien lapsien aikaa vapautui enemmän leikille, ystäville, urheilulle ja opiskelulle. Tytöille ja pojille opetettiin erilaisia taitoja, joiden ajateltiin olevan hyödyllisiä tulevaisuudessa ja tehtävien täyttämiseksi. Koulua käytiin kotiopettajan tai äidin ohjauksessa. Pojat lähetettiin usein muualle kouluun. Porvariston lapsille jäi kuitenkin selkeästi enemmän aikaa olla lapsi kuin työväen lapsille.

Isät katosivat lasten maailmasta vasta kaupungistumisen ja yhteiskunnan muutoksen myötä. Töiden siirtyessä pois kodin piiristä lähtivät miehet töihin ja lapset jäivät enemmän kotioloihin yhden vanhemman huollettaviksi. Säätyläisperheissä tapa oli ollut käytössä jo aiemmin, ja nyt se omaksuttiin myös työläispiireissä.

Pala (Juhani Kullervo) Jäärailo syntyi Johanssonien (myöhemmin Jäärailo) perheeseen 12.6.1901. Hänen vanhempansa Santeri ja Pirkko pitivät menestyksestä kauppaa Hyvinkäällä ja Santeri valittiin myöhemmin paikallisen Säästöpankin johtajaksi. Pala oli vanhempiensa ainoa eloon jäänyt lapsi ja hän oli heille tärkeä. Se näkyy erityisesti Pirkon pojastaan ottamissa valokuvissa. 15-vuotiaana Pala sairastui keuhkotautiin (todennäköisesti tuberkuloosiin), johon hän kuoli 22.8.1916. Hänen lelukirstunsa on esillä näyttelyssä.

Opintiellä

Suomeen perustettiin ensimmäiset kansakoulut 1850-luvulla. Aiemmin luku- ja kirjoitustaidosta olivat huolehtineet köyhän väestön kohdalla kirkko ja kiertokoulu, varakkaammilla taas kotiopettajat. Vuonna 1921 voimaan astunut yleinen oppivelvollisuuslaki nosti kaikkien lasten opintovuodet aluksi vähintään neljään. Kansakouluissa opiskelu tapahtui omalla äidinkielellä ja kaikki 8-14-vuotiaat lapset haluttiin koulunpenkille. Nelivuotisen kansakoulun jälkeen oli mahdollista jatkaa kaksivuotiseen oppikouluun.

Opettajien koulutus Suomessa alkoi Turussa vuonna 1806. Kansakoulun opettajia ja opettajattaria ryhdyttiin kouluttamaan Jyväskylän seminaarissa vuonna 1863, ja opetuskielenä oli suomi. Opetuksessa keskityttiin lukemisen, luonnontiedon, uskonnon ja laskennon lisäksi myös kädentaitoihin ensimmäisenä Euroopassa.

Erytisesti työväestön keskuudessa kansakoulun vastaanotto oli nihkeää: opiskelun pelättiin totuttavan lapset liikaa lukemiseen ja tekevän heistä laiskoja. Kaupunkeihin kuitenkin perustettiin enemmän kansakouluja kuin maaseudulle, sillä teollisuuden kehittyessä luku- ja kirjoitustaitoisille työntekijöille oli tarvetta.

Koulussa vallitsi kuri ja järjestys. Koululaisten muistoissa opettaja oli usein vahva kurinpitäjä, joka ei vitsaa tai pilkkaa säästellyt. Ruumiilliset rangaistukset ja nöyryytys olivat tyypillisiä keinoja pitää kuria yllä. Opetus itsessään oli tietojen ja taitojen jakamista opettajalta oppilaalle aina samalla menetelmällä, ja ne jotka eivät oppineet samassa tahdissa muiden kanssa, tippuivat nopeasti kelkasta. Kansallista opetussuunnitelmaa kehitettiin kuitenkin jatkuvasti eteenpäin ja siihen lisättiin sellaisia opetettavia taitoja, joita muuttuva yhteiskunta tarvitsi.

Oppivelvollisuuslaki teki koulunkäynnistä kaikkien lasten tärkeimmän tehtävän. Lasten huoltajien tuli varmistaa, että lapsi osallistui opetukseen täytettyään seitsemän vuotta. Kuusivuotiseksi muuttuneen kansakoulun lisäksi järjestettiin kaksi vuotta jatko-opetusta, mikäli lahjakkuus riitti. Oppivelvollisuus nähtiin julkisen vallan puuttumisena perheiden yksityisyyteen: vanhemmat lähettivät lapsensa pois kodin piiristä vieraiden opetettavaksi. Lapset olivat tällöin pois kodin työvoimasta, vaikka osa lapsista työskentelikin koulupäivän jälkeen. Koulu oli valtion tukema, oppilaalle maksuton ja varattomille tarjottiin usein koulussa myös ateriat. Jos koulumatka oli erityisen pitkä, asuivat oppilaat asuntolassa.

Hyvinkään alueelle perustettiin kouluja jo ennen kansakouluasetuksen antamista. **Erkylän Eskon** koulu aloitti vuonna 1857 Johan Reinhold Munckin perustamana. Hän uskoi koulutuksen ja kansansivistyksen olevan parhaita keinoja yhteiskuntarauhan ylläpitämiseksi. Kytäjän kartanolle perustettiin 1864 **Kukkulinnan koulu**, jota johti lyhyen mutta värikään ja aikaansaavan ajan Akseli Rahkonen. Sunnuntaisin hän opetti aikuisille lukemista ja laskentaa sekä piti tieteellisiä luentoja. Rahkonen erotettiin tehtävistään juopottelun takia ja koulun toiminta lakkasi kymmeneksi vuodeksi. **Asemanseudun** lapset saivat oman koulunsa 1894. Villatehtaan työntekijöiden lapset saivat opetusta myös **Tehtaan koulussa** (myöhemmin Hämeenkadun koulu), joka perustettiin 1906. Tontin koululle lahjoitti Minette Donner.